

Пјесници браћа Тројановић из Роса

Познато је више примјера да се из једне породице истовремено јави више пјесника, као што је случај са Јованом Илићем и његова три сина, Алексом Шантићем и његовом браћом Јевтаном и Јаковом или са Николом I Петровић-Његошем и његовом кћери Јеленом (која је писала пјесме у вријеме школовања у Смољном). По трагичности удеса Владимира и Уроша, браће Тројановића из Роса, јединствен су, мени познати, случај. Рођени су у вјечно бујном зеленилу на улазу у залив Боке Которске, у Росама „мала варошица, а некад знатни град, што га Сарацени разорише“, пише Лазар Томановић 1868,¹⁾ а Саво Накићеновић додаје 1913.²⁾ да је то разарање било у 9. вијеку, па се поново опоравио у мањем обиму и помиње се 1351. у једној повељи цара Душана. Антон Ст. Дабиновић³⁾ установио је да је то разарање било 867. године, кад су страдали још Будва и Котор од истих нападача.

Накићеновић пише још да у Росама постоји једна кућа Тројановића, досељена из луштитчког села Забрђа у Боки „има 18 година. . . Из ове куће је пок. др Владимир Тројановић, срп. посланик“. Ово писање не може се прихватити као тачно, јер је Вл. Тројановић из породице која је знатно раније живјела у Росама и била их напустила у вријеме Накићеновићевог писања. Он је син поморског капетана Ива Тројановића и жене му Ђурђине, који је иселио из Роса у Дубровник кад је оставио поморство и дао се на школовање синова, од стечене уштеђевине и неких троговачких послова. Отац Иво умро је у Дубровнику 28. јуна 1889. по-

¹⁾ *Залив которски*, путопис, лист *Матица*, Н. Сад, бр. 23-34, 1868, уредник Антоније Хаџић. — И ово је заборављено дјело у којем је писац надахнуто и са добрим познавањем описао љепоте, старине, обичаје и особине (психичке и др.) Боке и њених становника.

²⁾ *Бока, антропогеографска студија, Етнографски зборник САНУ*, књ. 20, Београд 1913, стр. 351, 352, 358, 274.

³⁾ *О континуитету которске морнарице*, Годишњак Пом. музеја у Котору, VIII/1959, стр. 18-19.

слије дуге и тешке болести, а заповиједао је више година бродом „Добра Мила“, који је потонуо 1875. приликом орканске буре у Средоземном мору, под заповиједништвом другог капетана, према биљешци уз Владимирову пјесму *Бокешки поморци*, чији је садржај и посвећен пјесниковом оцу, мајци и сестри Милици. Максим Злоковић⁴⁾ је историјским документима доказао да је капетан Иво Тројановић заповиједао 1853. барком „Барба Стефано“ (231 т), власништво Јелене Стојичевић, рођ. Трипковић из Трста, а да је од 1861. сувласник барка „Добра Милица“ (324 т) са кап. Димитријем Црногорчевићем из Баошића. Он је, сем тога, навео историјске податке из којих се види да су Тројановићи луштитчки становници и поморци још од првих деценија 18. вијека. То се потврђује и подацима Милоша И. Милошевића⁵⁾ који је објелоданио податке о 14 поморско-трговачких путовања 1732-36. помораца Ивана и Антона Иванова Тројановића. Овим је историјским документима потврђено писање Накићеновића о Тројановићима као старој луштитчкој породици, која је дала више угледних личности. — Ђурђина Тројановић, пјесникова мајка, је међу претплатницима на збирку пјесама которског пјесника Риста Милића *Србобранке*, која је издата на Цетињу 1870. Она је умрла неколико седмица прије сина Уроша, испуњена тугом и црним слутњама о синовљевој смрти.

По Јовану Грчићу,⁶⁾ Владимир је рођен 1866, а по В. Ј. Ивошевићу⁷⁾ — 1864, што ми се чини прихватљивије, обзиром на вријеме његовог студирања. Грчић тврди да је младог Тројановића лично упознао 1885. као студента медицине друге године и да му се новембра 1891. јавио као доктор медицине, а др Лазар Томановић⁸⁾ пише да је студирао медицину у Грацу од 1885. до 1892, послје чега је службовао као љекар у Врлици и у Рисну. Докази Грчића (лични сусрет, разговори, писмо) дају основа да се његово тврђење сматра вјеродостојнијим. У прилогу овога је и податак у часопису *Јавор* од септембра 1889, гдје се потписује „докторанд медицине“ испод полемичног чланка *Писмо уредништву*, датираног у Грацу 1. септембра, а у којем брани Пера Будманија од анонимног критичара. О његовом службовању у Врлици имамо потврду у *Српском магазину* 1896. (стр. 249), а о његовом љекарском угледу у Рисну налазимо доказе 1900, кад лијечи супругу

⁴⁾ Прилози за историју поморства Луштитчког полуострва, Год. Пом. муз., XI/1963, стр. 146, 153, 154, 161-62, 165; Ј. Маргиновић, *Пропадање бокешких једрењака дуге пловидбе*, Годишњак Пом. муз., 1966, стр. 172, износи податке да је М. Тројановић касније искључиви власник овог брода.

⁵⁾ Носиоци поморске привреде Пераста, Год. Пом. муз., VII/1958, стр. 107-08.

⁶⁾ *Портрети с писама*, књ. III, Загреб 1925, стр. 233-238.

⁷⁾ *Браћа Тројановић, Сусрети, Цетиње*, III, мај 1955, стр. 362-64.

⁸⁾ *Из писама умрлих заслужних Срба, Нови живот*, Београд 1926, књ. 27, стр. 227-28.

војводе Анта Даковића — Митру⁹⁾ и 1901, кад лијечи сина војводе Лазара Сочице — Бећа.¹⁰⁾ У то вријеме има доста и угледних љекара у Никшићу, на Цетињу и у другим црногорским градовима, па ово обраћање поменутих др Владимиру Тројановићу тим више говори о његовом љекарском угледу. Послије смрти брата Уроша убрзо је оболио нервно и лијечио се у Грацу и у Шибенику, гдје је умро 3. (16.) јула 1904. Прије тога оболијевања био је шест година народни посланик Боке у Далматинском сабору у Задру. Његова посланичка дјелатност сагледава се из података о говору на гробу Меда Пуцића 28. јуна 1893. и садржаја његовог говора и интерпелације 1900, који су објављени, како се види из библиографских података. У вријеме смрти имао је супругу, сина гимназисту и кћерку ученицу дјевојачког института на Цетињу.¹¹⁾ Његова приврженост родитељима и сестри Милици нарочито се показује у пјесми *Бокешки поморац*.

ВЛАДИМИР ТРОЈАНОВИЋ био је изразито талентован пјесник, чији је пјеснички опус расут по разним периодичним издањима између 1883. и 1896. Обзиром на његову претјерано сензибилну нарав, биће завјера ћутања о његовом поетском стваралаштву један од разлога што није дао више. На ово су имали утицаја, чини ми се, још његова ангажованост политичком дјелатношћу и заузетост стручним, љекарским радом. Вјероватно су критичари чекали појаву збирке пјесама па да нешто кажу, а ова се никад није појавила и тако се о пјесништву В. Тројановића ћути све до 1925, кад се појављује дјело пензионерске доколице проф. Јована Грчића. Поред неколико биографских података, тврди да је имао пјесничког дара и да је објавио неколико лијепих рефлексивних пјесама у *Стражлову*, према чијим подацима у библиографији дајем оскудне податке за неколико пјесама. Грчић узима 1884. као почетну годину његовог пјесничког стваралаштва, док сам Тројановић пише испод неких својих пјесама 1880. и касније године, а прва, од мени познатих је пјесма објављена у дубровачком *Словинцу* 1883, у 31. броју. То је пјесма *Тренутак* у којој поздравља те године издату збирку пјесама *Српство* Филипа Ј. Ковачевића, родом из Боке, који је по завршетку правног факултета службовао у Црној Гори као професор и бавио се књижевношћу. Већ у овој пјесми иступа Тројановић необично за оно вријеме, па и дуго послије тога, јер слави у њој Гетеа, Дарвина и храбри Ковачевића да не посустаје због непознавања Хорацијевих пјесничких правила, а на крају га саветује да се чува охолости „Јер незнанство правду би добило“. Овдје је очигледна

⁹⁾ Митра Даковић, *Глас Црногорца*, 1900, бр. 32, стр. 4.

¹⁰⁾ Бећа Сочица, *Глас Црногорца*, 1901, бр. 2, стр. 4.

¹¹⁾ Др Владимир Тројановић, *Глас Црногорца*, Цетиње 1904, бр. 28, стр. 3.

критика заосталости, незнанства његовог времена, а ове критике ће бити и у више каснијих његових пјесничких и прозних садржаја. Пјесма је необична и по томе што је својеврсна оцјена, и то позитивна, Ковачевићеве збирке, а поруке само појачавају ту необичност и осјећај одбојности код површних читалаца. Кад се прочита Ковачевићева збирка и узме у обзир Тројановићева оцјена, може се рећи да је пјесник био и солидан критичар, објективан, без суревњивости и злурадости као неки каснији критичари Ковачевићеве поезије. Усто је имао истанчан осјећај за лијепо, за разлику од оних који су друкчије оцјењивали ову Ковачевићеву збирку и остало његово пјесничко и критичарско стваралаштво (еп *Невесинка*, Цетиње, 1885; монографија о поезији књаза Николе, итд.). Задња је Тројановићева пјесма *Слава Јовану Сундечићу* из 1898, наглашено патриотска, као и већина његових пјесама.

Између ове двије међашке пјесме по времену њиховог објављивања, нашао сам још двадесет три пјесме, више кратких прича, цртица, објављени говор, интерпелација, полемика, чланак о историјату студентског удружења у Грацу „Србадија“ и један кратки превод, тј. чланак А. Н. Штиглица — било би све његово стваралаштво, док други истраживачи не пронађу још штогод. Ако квантитет није пресудан, оволики опус не би смио бити разлог да се не уврсти у ред пјесничких стваралаца, ма и са великим закашњењем. Кад се узму у обзир садржај, одлике и вриједност његове поезије, заједно са временом почетка његовог стваралаштва, може се сматрати зачетником веризма код нас. Пошто није битно питање првенства, у сваком случају може стати упоредо са Војиславом Ј. Илићем и Владимиром М. Јовановићем као пјеснички новатор, као зачетник — заједно са њима — новог правца у нашој поезији.

Тројановићева поезија патриотске тематике није декламаторска и наративно штура проза у стиху, сачињена од мноштва јаких ријечи, већ је искорачење испред својих савременика погледом у будућност, визијом сјутрашњице, обогаћена сликама и звуком, често у слободној форми обликована, а тематски нова, оригинална и разноврсна. Његова поетска мисао је танана, својим смислом лебди између стихова, докучива оном ко дубље понире у смисао пјесниковог казивања. Метафоре, алузије, алегорије и друге стилске фигуре испуњавају његову поетику и прозаистику. Такво његово стваралаштво није било схваћено од савременика, што нам свједоче некролошки текстови поводом његове смрти: у дубровачком *Срђу* није ни забиљежена његова смрт, у *Бранковом колу*¹²⁾ дато је неколико биографских података, наглашена његова политичка активност и на крају „огледао се у књижевно-

¹²⁾ Др Владимир Тројановић, *Бранково коло*, Ср. Карловци 1904, бр. 30.

сти као ђак“, што није тачно, јер је доста писао и пјевао и као љекар. У *Гласу Црногорца* (1904, бр. 28) нема помена о његовом пјесничком стваралаштву, а просто се оплакује његова смрт и муке током дуге и тешке болести, хвали се његова честитост и челични карактер, наглашава се његов политички рад током шест година посланичког мандата и на крају: „Смрт Тројановића без сумње је велики губитак“. У овом листу и раније је пружана политичка похвала и подршка др Владимиру Тројановићу.¹³⁾

Пјесма *Ђордано Бруно* инспирисана је откривањем споменика у Риму 1889. овом великом мислиоцу и жртви инквизиције,¹⁴⁾ спаљеном фебруара 1600. У њој пјесник излаже своје рефлексije о људским заблудама и узвишености људског ума у исто вријеме, осуђује чин спаљивања, а велича еманацију Бруновог генија.

У поеми *Зулејма* има атеистичких иступа и потсмијеха вјерској затуцаности:

Ах, све залуд! и сам Исус
За чудеса не зна више,
Јер то давно, давно бјеше —
Вјекови га преварише.

— — — — —
— — — — —

Тихо, тихо дјева свира
Бетовенову сонату.
Сам Геније лако дира
Ситне прсте моме злату.

Као што се види из друге наведене квартине, поема *Зулејма* је љубавна пјесма са уопштеним, необичним за оно вријеме — па и доста касније — садржајем: Бетовен, преварени Исус и мноштво сличних слика сачињавају ову изузетну поему наше поезије. Зулејма је измишљена љепотица, умјетнички лик пјесникове драгане којој пише о својим љубавним сновиђењима у наставцима и у разним публикацијама током три године (1887-90). Тих љубавних садржаја има и у још неким пјесмама, чиме се најбоље демантује произвољна тврдња неких црногорских савремених писаца како нема црногорске љубавне поезије од Петра II до 1912. И не демантује их само ова поезија Вл. Тројановића, већ и знатан дио поезије Николе I, па неколико пјесама радника-пјесника Ђура Т. Перовића (Цетиње, 1860-94) и још неких пјесника (проф. Л. Т. Перовић, Јован Поповић-Липовац, Вукашин Гаговић и др.).

¹³⁾ Два пријатеља — своје пријатељу др Владимиру Тројановићу, *Глас Црногорца*, 1897, бр. 33.

¹⁴⁾ Марко Цар, *Ђордано Бруно, Јавор*, 1889, стр. 378-79; Mondolfo R, Bruno Giordano, *Enciclopedia Italiana*, Roma 1949, том VII, стр. 980-84. (Цар тврди да је Ђ. Бруно спаљен у Задру).

И у пјесмама *Јутарња у манастиру Савини* и *Велики петак* пјесника заокупљају расположења која са религиозним немају везе, што се не би рекло по мотиву исказаном у наслову. Није то никакав „промашај“ тема, већ пјеснички геније Тројановићев потврђује се и овдје на свој оригинални начин.

У пјесми *Бајрон* слави грчког јунака Марка Бочкариса и пјесника Бајрона, поздравља слободу Грчке, а тиме индиректно изражава своја родољубива расположења. Њега инспирише грчка борба за слободу сјајем и величином свога примјера, па зато има мјеста у његовој поезији, у поетици сина поробљених југословенских крајева оног времена.

У пјесми *Поноћ* осуђује кукавичлук као „смрзле груди“ и проклиње вапај „несретнога издајника“. Сва је у алегоријама, његовом омиљеном начину изражавања, који му је свакако диктирала пракса ондашње аустријске цензује, а то свједоче ове двије квартине:

Снијег пао, све се смрзло.
Кроз нијему ноћ лута
Нека душа изгубљена,
И св'јет куне по три пута:
Гдје је пород љуцки сада
У леденој овој ноћи?
Проклет био за увијек
Ко не смије са мном доћи.

Пјесник зове на подухвате који воде слободи, излазу из мрака ледене ноћи у којој живи са својим сународницима, али је то 1888, вријеме у којем се коље ситна и понешто средње буржоазије, а крупне још и нема, око позиција и расположивих „националних колача“ и у оним слободним дјеловима — Црној Гори и Србији, а нарочито у овој другој, већ и због политичке националне издаје од стране самог суверена краља Милана Обреновића IV. Но, постоје о томе опширне историјске студије, па то не треба даље овдје да се третира. Важно је да установимо чињеницу да та пјесма није постала мобилизаторска, химнична попут *Онам' онамо*, а то свакако због пријекорног у њеном садржају и због несхватања правог њеног смисла, зависно већ од интелектуалног профила ондашњих читалаца. Усто, није било ни вријеме погодно за бунташка расположења, већ за разне свакодневне (об)рачунае.

Сазнао је како се утопио код Специје 4. јула 1822. енглески пјесник Шели, па је то сазнање уткао у своју пјесму *Море*, које назива старим издајником, у пучини види срдбу кад се бура диже, а море је:

Неизмјерно разбојиште,
Гдје падоше многе жртве,
Твоје вјечно уточиште —
Скрива ми и моје мртве.

У пучине твоје плаве
Међу траве мирисаве,
Они сада почивају,
Вјечни покој снимају.

Оваквом тематиком, лирским реализмом и широким пјесничким хоризонтима био је у оно вријеме пјеснички новатор, што конзервативним савременицима није могло да импонује, па је нужно изостала подршка његовом поетском стваралаштву. Заслужују признање уредници часописа (њихова су имена у библиографским подацима) у којима су објављене његове пјесме, пошто су својим ставом омогућили да угледају свјетло дана и да остану сачуване за нова, боља времена, те да послуже за доказ о пјесниковом таленту и погледу на своје и долазеће вријеме. И због тога његовог погледа крајње је вријеме да се бар на овакав начин укаже на стваралаштво овог пјесника.

УРОШ ТРОЈАНОВИЋ, млађи брат, рођен је у Росама 1882, учио је гимназију у Дубровнику и завршио је са одличним успјехом, па се уписао на правни факултет у Бечу, који никад није успио да заврши. Објавио је 1902. пјесму *Бокешка ноћ* у дубровачком часопису *Срђ*, чији се садржај учинио тако опасним и „велеиздајничким“ да је пјесник стражарно спроведен од Беча „на мјесто злочина“, у Дубровник, па ту затворен са уредником Антуном Фабрисом и штампаром Антуном Пасарићем. Провели су под истрагом у затвору неколико мјесеци, изведени пред суд и пјесник се тако паметно поставио да је извргао потсмијеху јавности читаву ту судску комедију, па је суд морао да ослободи сва три „велеиздајника“. Међутим, Тројановић је био њежног здравља, које му је нагризла мемла и остали неповољни услови старих дубровачких казамата, па се разболио на плућима, боловао око годину дана и умро 19. децембра 1903. у Дубровнику. Убрзо је умро и сукривац по полицијско-тужилачком критеријуму Антун Фабрис, Дубровчанин (17. април 1864 — 19. октобар 1904), али хроничари не доводе његову смрт у везу са тамновањем, као што чине у случају Уроша Тројановића.

Тамновање са тешким посљедицама по здравље и прерана смрт условили су да широко и са великим болом одјекне смрт пјесника у настајању, у развоју, Уроша Тројановића. Његова пјесма није се појавила у *Срђу*, оном који је пуштен у продају са напоменом „Запљиењено“ 16. октобра 1902. (бр. 19). Објављена

је поводом његове смрти у часопису *Бранково коло*¹⁵⁾ у којем се том приликом жали због његове преране смрти, указује на његову даровитост и оптужује виновнике његовог тамновања.

Анонимни хроничар са Цетиња (по стилу и садржају биће др Л. Томановић) пише:¹⁶⁾ „у прољећу младости, у 22-ој години живота увенуо је један од најљепших цвјетова у вијенцу млађега српскога покољења на Приморју, нестало је међу живијем једнога младога борца српске омладине... угаси се тихо и нечујно на крилу својијех милијех и драгијех... Прерана смрт бистрога и паметнога Уроша Тројановића много казује... Недавно се навршила година од његова ослобођења из дубровачијех тамница, али се најжалост већ онда могло опазити... да му је тамновање снагу покосило и да ће му смрт ускорити... Да је поживио, његове врлине оставиле биле дубоког трага у животу српскога народа на Приморју, на који је он, као и брат му, гледао са висина, до којих може да допре само дух племенитих људи“. Затим писац овог чланка прилаже „киту цвијећа с поноситог Ловћена“ од дванајест стихова и саспштава да је на Цетињу одржана комеморација 30. децембра 1903. На њој је о пјесниковом животу и дјелу говорио вршилац дужности министра правде Милош Шаулић. Организатор комеморације било је Друштво Цетињске читаонице.

Туговање и огорчење због пјесникове смрти највише је дошло до изражаја у дубровачком *Срђу*¹⁷⁾ у неколико бројева часописа. Пјесму *Над гробом Уроша Тројановића* потписује „Српска дубровачка омладина“, а у истом броју описан је његов живот са нагласком како је тамновање убрзало смрт и како је био: „Показао прави пјеснички таленат у двјема пјесмама... Нијесу то само лијепи стихови, већ дубоко проматрање живота и прилика. Није то празно нарицање и тужакање, већ мушка ријеч обучена у лијеп пјеснички облик“. Помињу се у множини и његове књижевне оцјене, али сам ја нашао само критику спјева *Косово* Николе Ђорића.¹⁸⁾ Објављена је у овом часопису и пјесма И. Е. *Урошу Тројановићу* (бр. 2), а у слиједећем броју пјесма Павла Орловића *Урошу Тројановићу ода аркаична*. У све три пјесме наглашавају се врлине У. Тројановића као човјека и пјесника, коме: „Братство, љубав, знање и слобода / Бјеху ти идеали“ (И. Е.), а Орловић грми против „неситог крвника“ што му „кр’јепки живот ударом претрже“, „А тек си затрављен у свијет зашао / у срцу дрхтећем и оку пламтећем, / у горуhoј носећи пјесми / све народа твог идеале“.

¹⁵⁾ *Урош Тројановић, Ср Карловци*, 1904, бр. 2, уредник Паја Марковић Адамов. Пјесма и некролог су у овом броју.

¹⁶⁾ *Урош Тројановић, Глас Црногорца*, 1904, бр. 1, стр. 3, уредник Ж. Драговић.

¹⁷⁾ *Срђ*, 1904, бр. 1, стр. 47-48; бр. 2, стр. 73; бр. 3, стр. 97.

¹⁸⁾ *Срђ*, 1902, бр. 16, стр. 742-44.

Тако је смрт млађаног пјесника претворена у широку манифестацију осуде терора, од древног Дубровника и слободарског Ловћена до плавних и бујних равница дуж Дунава. Сигурно је и у осталој штампи његова смрт нашла одјека, али то још није истражено. Ово је све било само осам година и неколико мјесеци прије ослободилачких ратова, који почињу 1912. и трају до 1918. са малим прекидима. Скинут је јарам туђинца угњетача чијом су жртвом пали пјесници браћа Тројановићи, али се — сем часног изузетка проф. Јована Грчића — нико не осврну ни на њихово жртвовање, а камо ли на њихово стваралаштво. Заборави их буржоазија у својој похлепној јагми, али је на нама слободарским борцима за ново доба да их извучемо из таме заорава.

Тројановићева критика епа Н. Ђорића је прво његово дјело, и једино у прози, али по садржини ваљано, свједочи о добром познавању начела пјесничког стваралаштва и теорије књижевне критике. Има непуне три странице часописа, али казује о виспреном духу њеног ствараоца, који уз естетски, користи и политички аршин свог времена за оцјену Ђорићевог епа. Изјаснио се за борбено национално слободарство и са тога аспекта позитивно оцијенио садржину критикованог дјела. Посматрао је дјело и са техничке стране: стил, рима, нагласак и „његову структуру и елементе“ за које има извјесних примједби.

Временски гледано, слиједила је поменута пјесма *Бокешка ноћ* од осамдесет једног стиха. Дао је прекрасан опис Боке у ноћи као предјела, надахнут пјесниковом чежњом за слободом, која се прво наслуђује у инсинуацијама и алузијама, да би при крају избила у отворени позив:

Та без трудбе и без борбе
Душа клоне и млитави.
Жив је умро ко не зађе
У живота бој кррави.

Ова пјесма својом вјечитом љепотом садржаја може да стане напоредо са било којом од наших најљепших пјесама дескриптивног и родољубивог садржаја. Дјелови не могу потпуно да освијетле цјелину, али ево неколико одломака складног дескриптивно-патриотског садржаја:

Бока бдије у поноћно доба
Ко невјеста ноћ прије вјенчања
Пуна наде и слатког уфања
Да младости убере цвијеће,
Да живота сване јој прољеће.

У свечаном руху
Бока чека.
Сад ће њено поплавити море
Безброј пуних бокешких бродова.
А силно ће одјекнути горе
Од поклика рођених синова.

С Ловћена ће зора ружичнијих зрака
Освјетлити боје српскога барјака
Што но се поносно на врх брда вије
Као да се у оној зори дивној
Мило смије.
У свечаном руху
Бока чека.

Ови стихови узбунили су уобразиљу чувара власти црно-жуте монархије и покренули их у акцију која је убрзала пјесникову смрт, али није продужила слом и распад труле државне творевине, што је пјесник заправо и прижељкивао, па за тај идеал и живот свој дао.

Због љепоте и трагичних посљедица сва је пажња обраћена у прошлости овој пјесми, мада у његовој другој пјесми од седамдесет девет стихова *Рат за српски језик (посвећено Бранку Радичевићу)*¹⁹⁾ налазимо такође потврду његовог пјесничког талента и прогресивних стремљења. У успјелој версификацији са свим добрим својствима пјесничке нарације, опјевао је историју развоја и побједи језичне реформе Вука Караџића. „По пештерама самотнијем, / Гдје орлови гн'јездо вију, / Код хајдучког јатагана“ поникла је поезија на струнама гусала и пробила се мисао смјела, коју загријаше „Вишњићеве моћне гусле“. Родио се и одњиао Караџић што „Доситеј га, мудри старац, / Златним пером благослови“, а појавила се и „Сјајна зв'језда Даничића“, па им се придружио „Тако Бранко са гуслама / У бој свети хрле сада“. И послеје тога:

Одјекују моћне гусле,
Као поклик од бораца;
Српски језик триумф слави
Од Дунава до Кнезлазца.

(Пјесник мисли на Кнезлаз у Кривошијама, гдје је генерал Родић потписао мир са бокелским устаницима 11. јануара 1870).

Пјесник није испуштао из вида ни негативну улогу војвођанских црквено-феудалних кругова у подухватима онемогућавања Караџићеве реформе:

¹⁹⁾ Срђ, *Дубровник*, бр. 15, 16. август 1903, стр. 725-26; *Бранково коло*, 1903, бр. 30-31, стр. 932-33.

Но из избе, мрачне избе
Суморнијех манастира,
Вишњићеве гушит звуке
Хтједе нека стара лира.

За Уроша може се тврдити да је све његово поетско стваралаштво садржано у ових сто шездесет стихова, а према свему досад казаном, мислим да су очигледни и упадљиви квалитети те поезије, микропоезије по квантитету, али значајне по квалитету.

Објављивањем ових редова мислим да ћемо се бар унеколико одужити свијетлим ликовима ових заборављених слободара и жртва туђинске тираније.

* * *

Ево библиографских података о стваралаштву *Владимира Тројановића* по хронологији објављивања поезије и осталог стваралаштва:

а) Поезија

1. *Тренутак* (за оцјену на пјесме „Српство”, спјевао Ф. Ј. Ковачевић, правник), *Словинац*, Дубровник 1883, бр. 31, стр. 485, одг. ур. Драгутин Претнер.
2. *Једна ноћ у бокешком заливу*, алманах *Србадија*, Београд 1884.
3. *Прољетни демон*, *Стражилово*, Нови Сад 1885, власник и уредник Јован Грчић. Ово је поема, објављена у више бројева.
4. *Морски санак (елегија)*, *Стражилово*, бр. 5, 30. јануар 1886.
5. *При мору*, *Стражилово*, 1887.
6. *По прољетној*, *Стражилово*, 1887.
7. *Зулејма, Јавор*, Нови Сад 1887, стр. 305, 369, 692; 1888, бр. 2, 4, 20, 21, 43, 50; 1890, стр. 353, 753, уредник др Илија Огњеновић-Абуказем, власник др Јован Јовановић-Змај.
8. *Бајрон, Јавор*, 1888, бр. 11, стр. 161.
9. *** (безимена пјесма), *Јавор*, 1888, год. XV, бр. 12, стр. 179.
10. *Поноћ, Јавор*, 1888, бр. 13, 195, 1890; бр. 48, стр. 774.
11. *Ритам, Јавор*, 1888, бр. 20, стр. 353.
12. *Море, Јавор*, 1888, бр. 24, стр. 369; бр. 27, стр. 419.
13. *Цвјетна недјеља, Јавор*, 1888, стр. 677.
14. *Расанак, Јавор*, 1888, бр. 46, стр. 724.
15. *Дубровнику, Јавор*, 1889, год. XVI, бр. 36, стр. 561.
16. *Ђордано Бруно, Јавор*, 1889, бр. 39, стр. 609-10.
17. *Сан, Јавор*, 1889, бр. 40, стр. 625-26.
18. *Јутрење у манастиру Савини, Нова Зета*, Цетиње 1889, бр. 9, стр. 339-40, одг. уредник др Лазар Томановић.
19. *** (безимена пјесма), *Босанска вила*, Сарајево, 1. април 1889, бр. 7, стр. 102, год. IV, власник и уредник Никола Т. Кашиковић.
20. *Зулејма, Босанска вила*, бр. 16, 16. август 1889, стр. 241-42.

21. *Бокешки поморац*, *Босанска вила*, бр. 18, 16. септембар, бр. 19, 1. октобар 1889.
22. *Ја те љубим*, *Босанска вила*, бр. 11-12, 30. јуна 1890, стр. 172 — У истом двоброју објавио је Лазар Николић: *На извору*, сличице из Фрушке горе, — *Штованом пријатељу Владимиру Тројановићу*, стр. 166-68.
23. *Мини Вукомановић*, *Просвјета*, Цетиње 1894, св. 9, стр. 493, уредник Јован Сундечић.
24. *Сан*, *Српски магазин*, 1897, стр. 30-32, уредио Дионисије Миковић.
25. *Слава Јовану Сундечићу*, *Споменица Јована Сундечића*, Цетиње 1899, у редакцији Илије Л. Ђивановића. — Годишњица и прослава била је 1898. поводом почетка Сундечићевог pjesничког стваралаштва 1848.

б) *Остало стваралаштво*

1. *Падре Ђулио*, *Јавор*, бр. 31, 2. август 1887, стр. 485-88, прича. „Дубровник, 1880”, ставио је писац уз потпис.
2. *Слике*, *Јавор*, 1887: *Критика*, стр. 75; *Сиротињска суза*, стр. 76; *Ускришњи пољубац*, стр. 92; *Марија*, стр. 93; *Реквијем*, стр. 173 — То је китица кратких прича, цртица са изразито социјалном садржином и критиком друштвених односа и понашања у оно вријеме.
3. *Баба Јана*, кратка прича, *Јавор*, 1888, бр. 16, стр. 245.
4. *Прољетни лахор*, прича, *Јавор*, 1888, бр. 27.
5. *Српско академско друштво „Србадија”*, *Браник*, Н. Сад 1889, бр. 147, стр. 2-3, одг. уредник Никола Јоксимовић. — Описан је историјат овог студентског друштва, основаног у Грацу 1875.
6. *Писмо уредништву*, *Јавор*, 1889, бр. 37, стр. 591. — Полемика с анонимним критичарем Пера Будманија. — „Грац, 1. септембра 1889” и „докторанд медицине”, биљежи писац уз свој потпис.
7. *На дну мора*, прича, *Јавор*, 1890, бр. 48, стр. 756. — Тема је љубавна фантазија.
8. *Утопија „вјечног мира”* од Александра Николајевића Штиглица, с руског превео др Владимир Тројановић, *Глас Црногорца*, Цетиње 1898, бр. 25, 26, уредник др Л. Томановић.
9. *Интерпелација др Владимира Тројановића и групе посланика*, *Дубровник*, лист, 1900, бр. 16, уредник Антун Фабрис.
10. *Говор др Владимира Тројановића*, *Дубровник*, 1900, бр. 24.

Résumé

LES FRÈRES TROJANOVIĆ POÈTES DE ROSÉ

Novak MILJANIĆ

L'ancienne famille de marins TROJANOVIĆ de Rosé dans Boka Kotorska a donné dans le courant du XVIIIème et du XIXème siècle un grand nombre d'éminents capitaines, mais de cette famille aussi descendent deux poètes serbes:

VLADIMIR TROJANOVIĆ, né en 1864, a étudié et terminé ses études de médecine à Graz, ensuite, comme médecin, il a été d'abord à Vrlika (Dalmatie) puis à Risan (Boka Kotorska). Il est mort à Šibenik en 1904. Il a composé un grand nombre de poèmes qu'il publiait dans divers revues et journaux littéraires de cette époque. L'auteur de l'article analyse ses oeuvres poétiques, donne, des citations de ses poèmes et conclue qu'ils sont d'une valeur considérable.

Le dernier poème de Vladimir Trojanović porte le titre »Gloire à Jovan Sundečić« et il est composé en 1898. C'est un poème patriotique come la plupart de ses poèmes antérieurs.

UROŠ TROJANOVIĆ, frère cadet de Vladimir, est né à Rosé en 1882. Il a terminé le gymnase à Dubrovnik et commencé ses études de droit à la faculté de droit à Vienne, mais jamais il n'a réussi à les terminer. En 1902, il a donné à la rédaction de la revue »SRDJ« le poème »BOKEŠKA NOĆ« (NUIT DE BOKA) (81 vers) que les autorités autrichiennes ont proclamé comme dangereux et de haute trahison et, par la force armée, sous garde, il a été ramené de Vienne à Dubrovnik où il a été enfermé avec le rédacteur de la revue »Srdj«, Antun Fabris, et l'imprimeur Anton Pasarić. Après quelques mois passés en prison, ils ont été libérés, mais par suite des dures conditions de son emprisonnement, il est tombé malade de la poitrine et le 19. XII 1903 il est mort à Dubrovnik.

Outre le poème »Bokeška noć« il a écrit la critique de l'épopée de N. Djorić en prose et le poème »La guerre pour la langue serbe« dédié à Branko Radičević (79 vers).

L'auteur de l'article donne un très bon jugement de la valeur littéraire des oeuvres d'Uroš Trojanović qui, dans les deux poèmes publiés, a montré un véritable talent poétique et serait devenu un grand poète si la mort prématurée ne l'avait pas emporté. Ses poèmes sont d'un caractère explicitement patriotique et sont le reflet des luttes du peuple serbe pour la libération du joug étranger et pour son unification nationale.